

ნათია ჯალაბაძე

ჩემი ჯულიეტა რუსაძე

დიდხანს, სანამ ჯერ კიდევ ბავშვი ვიყავი, ჯულიეტა დეიდა ჩვენი ნათესავი მეგონა. თუმცა, იყო კიდევ - ჩემი ძმის ნათლია. ჩვენს ოჯახში მის გარეშე არც ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა არ ჩაივლიდა. დედას განუყრელი მეგობარი იყო, ერთმანეთის გვერდით გაატარეს თითქმის მთელი ცხოვრება, ერთად ყალიბდებოდნენ ეთნოგრაფებად და სიცოცხლის ბოლომდე ერთ საქმეს ემსახურებოდნენ. მართლაც არ მახსოვს პერიოდი მის გარეშე. მით უფრო, რომ კახა და მე თანატოლები ვიყავით და ჩვენი ასაკისთვის გამიზნულ ყველა ღონისძიებაზე მშობლებს ერთად დავყავდით. ნუნუ ჩვენზე უფროსი იყო, დედას მეგობრებიდან პირველი შვილი და დედას განსაკუთრებით უყვარდა. ასე იყო ბოლომდე.

რაც ბავშვობიდან მაგონდება, ბენდუქიძეების ოჯახში, კახას დაბადების დღეზე გაშლილი დიდი, რალაც სხვანაირად, სხვანაირი საჭმელებით განწყობილი სუფრა, ოჯახის მეგობრებისა და ნათესავების შვილების ყრიაძეული, ბავშვური სიგიჟეები, სულელური ანეკდოტები, რომლებსაც ზოგჯერ თვითონ ვიგონებდით და შემდეგ უაზროდ ვხარხარებდით...

მშობლებს თავი მოსწონდათ შვილებით. ზოგს ამღერებდნენ, ზოგს უცხო ენებზე ლექსებს ათქმევინებდნენ... მსგავსი შეკრებები ჩვენი მშობლების სხვა მეგობრებისა და თანამშრომლების შვილების დაბადების დღეებზეც მუდმივად ეწყობოდა და ასე გრძელდებოდა, სანამ ბავშვები ვიყავით. მაშინ ასე იყო, შვილებთან ერთად მშობლებიც მოდიოდნენ და, ვფიქრობ, თავშეყრა ჩვენზე მეტად ეხალისებოდათ. ჩვენ რომ ავიშლებოდით, შემდეგ სუფრას ისინი მიუსხდებოდნენ და იყო ამბების მოყოლა და სიცილ-ხარხარი.

ავთანდილ ბენდუქიძე, რომელიც გასაოცარი იუმორის გრძნობით იყო დაჯილდოვებული, ათასგვარ სახალისო ამბავს ყვებოდა, მათ შორის, ჯულიეტა დეიდაზე. სულ ხუმრობდა. ჩვენ, ბავშვებს, ძალიან გვიყვარდა და კახასთან ერთად ჯულიეტასა და ავთოს (ასე ეძახდა დედა) მოსვლას მოუთმენლად ველოდით.

ჯულიეტა დეიდა და დედა ერთმანეთის გულის მესაიდუმ-
ლეები იყვნენ. მისგან ვიგებდით კახას „ოინებს“, რითაც ეს დაუდ-
გრომელი და ფართო ინტერესების მქონე ბიჭი ოჯახის ჩვეულ
რიტმს არღვევდა: ხან გველს მიიყვანდა სახლში, ხან ხვლიკს ან
კუს და ექსპერიმენტებს ატარებდა... მოსკოვიდან იშვიათად გა-
მოგზავნილ, კახას წერილებსაც დედაჩემს აკითხებდა და ჩვენც
ასე ვიგებდით მის ამბებს.

ჯულიეტა დეიდა კაცთმოყვარე და კეთილი რომ იყო, ეგ
ბავშვობიდან სულ მესმოდა; ვიცოდი, როგორ განიცდიდა სხ-
ვის გაჭირვებას, როგორ არ ზოგავდა თავს სხვის გამო... ისიც
მახსოვს, ზურაბ წერეთლის მეუღლე, ინესა ანდრონიკაშვილი,
მაშინ ავად იყო და ჯულიეტა დეიდა სპეციალურად მის გამო,
წყნეთში იყო წასული, გვერდში რომ ჰყოლოდა და მასზე ეზრუნა.
დედამ მათთან წყნეთშიც კი წაგვიყვანა და მაშინ პირველად ვნახე
ინესა, რომლის სილამაზეზეც სულ ლაპარაკობდნენ.

ჩემი გადმოსახედიდან, ზოგადად, ესთეტი იყო. ამას მის
სახლში შესვლისთანავე მიხვდებოდით. ინტერიერის ეკლექტი-
კური სტილი, ძველისა და თანამედროვეს გემოვნებით შერწყმა,
უზარმაზარი ბიბლიოთეკა... ეს ყველაფერი საოცრად მყუდრო
ატმოსფეროს ქმნიდა. თვითონაც გემოვნებით იცვამდა და სულ
ფორმაში იყო, წლებს იხდენდა. სამკაულების შერჩევაც გემ-
ოვნებით იცოდა – მძივები, ბროშები... ზოგი ახლაც კი მახსოვს!

ერთხელ საავადმყოფოში იწვა და დედა და მე სანახავად
მივედით. მაშინ ავადმყოფთან პალატაში შესვლაზე ისეთი სიმკ-
აცრე, დღეს რომაა, არ იყო. უფრო სწორად, ნაცნობობა „ჭრიდა“.
პალატა სავსე იყო რუხაძეებისა და ბენდუქიძეების ახლობლებით,
მეგობარი ექიმებით... ჯულიეტა დეიდა იწვა და სახეზე თხელი
გამჭვირვალე თავსაფარი ეფარა – ცუდად გამოვიყურები და არ
მინდა ასეთი მნახონო.

როდესაც იღბლის წყალობით, პროფესია შევიცვალე და
ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტში მუშაობა დავიწყე,
არანაირი გამოცდილება არ მქონდა, ოჯახური ტრადიციის გარ-

და. პირველივე წელს მივლინებაში გამიშვეს. წლიურ თემასთან დაკავშირებით, ადგილის დედის კულტზე მასალა უნდა შემეკრიბა, რაც შემდეგ დისერტაციაში გამომადგებოდა. ნასვლამდე, ჯულიეტა დეიდამ დამიბარა და დავალება მომცა – მისთვის ფშავში პურის შესახებ მასალა უნდა ჩამენერა, კითხვარიც მე შემედგინა და ჩანაწერები ჩამოსვლისთანავე გადათეთრებული ჩამებარებინა. არადა, მაშინ ვალიკო ითონიშვილის განყოფილებაში ვმუშაობდი და, წესით, ეს ჩემი გასაკეთებელი არ იყო. საკუთარზე მეტად, ჯულიეტა დეიდას მასალების შეკრებაზე ვწერვიულობდი, კარგად ვიცოდი, საქმეს განსაკუთრებული პასუხისმგებლობით რომ ეკიდებოდა. მთელი თვე „ორ ფრონტზე“ ვიბრძოდი და საბოლოოდ, გასწორებულ-გადათეთრებული დღიურები, პირობისამებრ, ჩამოსვლისთანავე ჩავაბარე. ძალიან გვიან მივხვდი, რომ ეს ჯულიკოსა და დედაჩემის ეშმაკური ჩანაფიქრი იყო. ჯულიეტა დეიდამ შესანიშნავად იცოდა პურის კულტურასთან დაკავშირებული ეთნოგრაფიული საკითხები. დავალება მისი ინტერესებისთვის კი არ იყო გამიზნული, არამედ ჩემი პროფესიული ზრდისთვის. არც კი ვიცი, სად წავიდა ჩემი ის ნამუშევარი. შავი პირი დამრჩა. მასალები კი არც მე მომიკითხავს და არც „შეთქმულების მონაწილეებს“ გახსენებიათ. სამაგიეროდ, ვისწავლე ეთნოგრაფიული მასალის შეკრება და გავიაზრე პროფესიული პასუხისმგებლობის არსი.

ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტში უკვე სხვანაირი ჯულიეტა რუხაძე აღმოვაჩინე: მკაცრი, მომთხოვნი, ძალიან პრინციპული, საქმისადმი ერთგული და თავდადებული. ეთნოგრაფიის განყოფილების არქივი მაშინ უკვე მას ებარა და მის გარეშე ხელნაწერებს ვერავინ გამოიტანდა. მახსოვს რიდი, რომელიც მის მიმართ თანამშრომლებს გააჩნდათ, დამწყებ ეთნოლოგებს ცოტა ეშინოდათ კიდევ. არ გაპატიებდა საქმისადმი ზერელე დამოკიდებულებას, პირში გეტყოდა სათქმელს, თუნდაც მწარე ყოფილიყო. ერთხელ მისი ნაჩუქარი „ბერიკაობა“ მეჭირა ხელში და ინსტიტუტის დერეფანში შევხვდი. მისაყვედურა, არ მომწონს, როგორ გიკავიაო! არ მახსოვს, რანაირად მეკავა, მაგრამ დღემდე

თავს სულ ვაკონტროლებ - წიგნში, პირველ რიგში, მის ავტორს ვხედავ.

ერთი შეხედვით მკაცრი გეგონებოდათ, მაგრამ მისი სიმკაცრის უკან საოცრად კეთილი, გულისხმიერი, კაცთმოყვარე ადამიანი იდგა. ყოველთვის ინტერესდებოდა შენი ცხოვრებით, გამოგკითხავდა დეტალებს, ჭკუას დაგარიგებდა, გვერდში დაგიდგებოდა... კოლეგები დღემდე იხსენებენ ქალბატონი ჯულიეტას თანადგომას, ყურადღებას, ხელის გამართვას, განსაკუთრებით, გაჭირვებული 1990-იანების დროს.. საკვირველია, როგორ შეეძლო იმდენი საქმის, საზრუნავის, სადარდებლის პატრონს სხვისი ტკივილის გულთან მიტანა და საკუთარი საფიქრალის კიდევ უფრო დამძიმება!

ჯულიეტა დეიდას გამორჩეული თვისება - მიცვალებულისა და წინაპრების განსაკუთრებული პატივისცემა - მისმა ახლობლებმა და ნაცნობებმა კარგად იცოდნენ. ამ მხრივ, თავს არ დაზოგავდა.

მასხოვს, 90-იანი წლები იყო, პირველი ქართულ-ოსური ომის მომდევნო პერიოდი, სამწუხაროდ, ზუსტ თარიღს ვერ ვიხსენებ. ცხინვალში გარდაიცვალა ჯულიეტა დეიდასა და, შესაბამისად, ჩემი მშობლების კარგი მეგობრისა და კოლეგის, ოსი ეთნოგრაფის - ზინა გაგლოევას ძმა. ჯულიეტა დეიდას ვერაფრით გადააფიქრებინეს ცხინვალში წასვლა, არაფერმა გაჭრა. მასხოვს დედას შფოთვა და შიში, რომ იმ არეულ ვითარებაში ავტომატიან ხალხთან მოუწევდა შეხვედრა და ურთიერთობა. მართლაც, ისე წავიდა, თავს შეიძლება ყველაფერი გადახდომოდა და ეს მშვენივრად იცოდა. მაგრამ იმდენად დიდი იყო მასში მეგობრობის, გვერდში დგომის, ცოცხალისა და მიცვალებულის პატივისცემის მოთხოვნილება, რომ ტრადიციას ვერ უღალატა. ცხინვალში წასვლა მაშინ, მართლაც გამირობის ტოლფასი იყო!

ჯულიეტა დეიდას ეს ხასიათი ხანდახან მეგობრების ხუმრობის ობიექტიც კი ხდებოდა. დედამ ამ თემაზე სახუმარო ლექსი დაუწერა:

„პანაშვიდი მოითავე, აღარა ხარ ფეხზე მდგომი.
შინ მისულმა, იმავ წამში მოიძიე დასაჯდომი.
დაგირეკეს, უპასუხე, სიტყვა უთხარ ერთი-ორი.
საუბარში ჩაგეძინა, დაგებინდა სალი გონი.
მარუსია გყარაულობს, არ გაგვარდეს ტელეფონი!
მინდა ერთი რჩევა მოგცე, თუმც, მიილო, არა მგონი.
მინიმუმზე დაიყვანე მკვდრებზე რბოლის მარათონი.
იმდენად ხარ ვალმოხდილი, ყველას ერთად გადაწონი,
აქეთ გეტყვის მადლობასა, პანაშვიდის გამომგონი.

დედა ხშირად უწერდა სახუმარო ლექსებს, ასევე ავთანდილ ბიძიაც ალექსებდა ხოლმე და ჰქონდათ სახალისო შაირობა. ამ გაშაირების ბევრი ნიმუში ნუნუსთან ინახება. ერთ-ერთი მეც ვიპოვნე დედას ხელნაწერებში.

ჯულიეტა დეიდა მაშინ თვითონაც იუმორით ყვებოდა თავის მოსკოვურ თავგადასავალზე. იქ კახასთან ერთად ჩავიდა და 5-ვარსკვლავიან სასტუმრო „მეტროპოლი“ ცხოვრობდნენ. თურმე ფრენისგან ფეხები დაუსივდა და ფეხსაცმელი ველარ ჩაიცვა. სადილზე რესტორანში უნდა წასულიყვნენ და იძულებული გამხდარა, სიძის, თემურის ოთახის ჩუსტებით წასულიყო. ამაზეა ეს ლექსიც.

ეს რა ძალა შერჩენია ბენდუქიძის დედასაო,
თავისი კანონები აქვს, თვითონ ჭრის და კერავსაო.
კაცის ჩუსტებწამოცმული, უძლებს ხალხის მზერასაო.
რესტორანში წამომჯდარა, ვერვინ ეტყვის ვერასაო.
როგორ სწრაფად გაგიფრინდა სიყმანვილის დრო ნეტარი,
ამჟამინდელ ყოფას შენსას, არ სჭირდება კომენტარი,
წელს ზევით ხარ „სვეცკი დამა“, წელს ქვემოთ კი პროლეტარი.
ზოგს ჰგონიხარ შერეკილი, გონებიდან გადამდგარი,
„მეტროპოლის“ რესტორანში ფაჩუჩებით დახვალ ქალი.

სანამ დედა გარდაიცვლებოდა, ტელეფონით ყოველდღე ესაუბრებოდნენ ერთმანეთს. ორივე უკვე დაუძღურებული იყო, მაგრამ ეს რიტუალივით ჰქონდათ! დედა მტკივნეულად განიცდი-

და დაბერებას და ამ სენტიმენტებით დაუწერა ჯულიკოს ბოლო ლექსი:

„ასაკის სიმძიმე მოგერია, ცოცხალთ უღმობელი მტერი,
მაგრამ მაინც ვერ მოგერია, შესძელ და გაუძელი!
მედიცინაში მაგარი ხარ, განა ჩემსავით შტერი.
იმ ქვეყანაზე როცა ვფიქრობ, მომდის აზრები ბნელი.
სამზეოსათვის საჭირო ხარ, მრავალი სიკეთის მქმნელი;
მე ყველაფერი მეზარება, წინასწარ მწყდება წელი.
შენთან საუბარი მენატრება, ხალისიანი, წრფელი
მაგრამ შენამდე ვერ მოვსულვარ, სიბერემ დამრია ხელი!“

ჯულიეტა დეიდას დედას გარდაცვალება არ გაუგია. ბოლოს უკვე ნუნუსთან იყო, სანახავად რომ მივედი. თითქმის აღარ ლაპ-არაკობდა, თავს ძალიან სუსტად გრძნობდა. ნუნუს შეკითხვაზე – ნათია თუ იცანიო? ცრემლი ჩამოუგორდა, ჩვენც ვტიროდით...
ეს მოგონებაც ცრემლის გარეშე მაინც ვერ დავწერე...